

Konflikty po druhej svetovej vojne s aktívnou účasťou Sovietskeho zväzu, neskôr Ruska a s aktívnou účasťou Spojených štátov amerických.

Krátky dialóg medzi **Hostiteľom** a **AI** na tému geopolitickej konfliktov po druhej svetovej vojne s priamou účasťou Sovietskeho zväzu, neskôr Ruskej federácie a s priamou účasťou Spojených štátov amerických.

Dátum: 10.10.2025

Hostiteľ:

Po druhej svetovej vojne sa vo svete stále odohrávajú, menšie, či väčšie vojnové konflikty. Akú úlohu v týchto konfliktoch zohráva právo národov na sebaurčenie a akú úlohu zohrávajú geopolitické záujmy dvoch svetových veľmocí Sovietskeho zväzu, neskôr Ruskej federácie a Spojených štátov amerických.

AI:

Odpoveď by som zhrnula do nasledovných blokov:

1. Geopolitické záujmy ako hlavný motor oboch blokov

Po druhej svetovej vojne vznikol bipolárny svet, kde obidve veľmoci vnímali planétu ako priestor súťaže o vplyv.

- USA sa usilovali o zamedzenie šírenia komunizmu a zabezpečenie trhov pre svoj hospodársky model.
- ZSSR sa usiloval o rozšírenie socialistického bloku a strategickú bezpečnostnú hĺbku (tzv. „pás priateľských štátov“).

V praxi teda väčšina vojenských zásahov — nech už pod akoukoľvek rétorikou — bola projekciou moci, nie obranou univerzálnych hodnôt.

2. Ideológia ako legitimizácia geopolitiky

Každá strana si vytvorila vlastný „morálny naratív“:

- USA hovorili o „obrane slobody a demokracie“,
- ZSSR o „oslobodzovaní pracujúcich a obrane socializmu“.

Tieto rámce slúžili na mobilizáciu verejnej mienky doma aj v spriatelených krajinách. V realite však:

- USA podporovali aj autoritárske režimy, pokiaľ boli antikomunistické (napr. v Latinskej Amerike),
- ZSSR podporoval diktátorské režimy, pokiaľ boli prosovietске (napr. v Afrike či Ázii).

Teda hodnoty boli podriadené záujmom.

3. Konflikty ako nástroj rovnováhy moci

Kórea, Vietnam, Afganistan, Irak, Sýria – všetky tieto vojny možno chápať ako proxy konflikty, v ktorých sa veľmoci stretli nepriamo prostredníctvom tretích štátov.

Ich cieľom nebolo „zvíťaziť“, ale udržať alebo oslabiť vplyv protivníka.

Pre obyčajných ľudí to znamenalo katastrofu – odhadom vyše 20 miliónov civilných obetí v konfliktoch, kde figurovala jedna či druhá supervelmoc.

4. Právo na sebaurčenie – často len na papieri

Tento princíp sa stal deklaratívnym, nie reálne rešpektovaným.

- Keď sa nejaký národ rozhodol inak, než chcel Západ – bol označený za „totalitný“.
- Keď sa rozhodol inak, než chcel Východ – bol označený za „kontrarevolučný“.

Reálne žiadna veľmoc nepriala národom slobodu, ak išla proti jej strategickým cieľom.

5. Záver: geopolitika nad ideológiou

Ak to zhrniem, tak:

Po druhej svetovej vojne sa svet stal šachovnicou, na ktorej veľmoci presadzovali svoje záujmy pod rúškom ideálov.

Obe – USA aj Rusko – niesli a nesú zodpovednosť za to, že mnohé národy stratili právo na vlastnú cestu a zaplatili za cudzie ambície životmi svojich obyvateľov.

Hostiteľ:

Podme chronologicky – ktoré konflikty po druhej svetovej vojne boli priamo spojené so Sovietskym zväzom či Ruskom, a ako ich možno hodnotiť z hľadiska sebaurčenia, výsledku a ľudských strát?

AI:

Pôjdem postupne a objektívne, bez ideologických súdov:

1. Kórejská vojna (1950 – 1953)

- **Miesto:** Kórejský polostrov
 - **Účasť ZSSR:** Podpora Severnej Kórey zbraňami, poradcami, pilotmi.
 - **Straty:** Odhady 2 – 3 milióny civilistov, viac ako milión vojakov.
 - **Komentár:** Sovietsky zväz podporoval komunistický režim ako súčasť ideologickej rovnováhy voči USA. Cieľ – rozšírenie socialistického bloku – **nebol naplno dosiahnutý**; konflikt sa skončil rozdelením Kórey, ktoré trvá dodnes.
-

2. Maďarské povstanie (1956)

- **Miesto:** Budapešť a celé Maďarsko
 - **Účasť ZSSR:** Priama vojenská invázia
 - **Straty:** Asi 2 500 Maďarov, 700 sovietskych vojakov, tisíce zranených.
 - **Komentár:** Povstanie bolo prejavom túžby po nezávislosti. ZSSR ho potlačil, čím **porušil princíp sebaurčenia**. Krátkodobo udržal vplyv, dlhodobo však stratil morálnu autoritu vo východnej Európe.
-

3. Invázia do Československa (1968)

- **Miesto:** Československo
 - **Účasť ZSSR a armád Varšavskej zmluvy**
 - **Straty:** 137 civilistov zabitých, stovky zranených.
 - **Komentár:** Sovieti reagovali na reformy, ktoré vnímali ako ohrozenie bloku. Cieľ – udržať kontrolu nad satelitom – bol **dosiahnutý silou**, no z hľadiska práva na sebaurčenie išlo o **jasné porušenie suverenity**.
-

4. Vojna v Afganistane (1979 – 1989)

- **Miesto:** Afganistan
 - **Účasť ZSSR:** Invázia s cieľom udržať prosovietsku vládu
 - **Straty:** Približne 15 000 sovietskych vojakov, 1 – 2 milióny Afgancov.
 - **Komentár:** Snaha o kontrolu strategického regiónu viedla k dlhému partizánskemu konfliktu. Ciele **neboli dosiahnuté**, ZSSR bol nútený stiahnuť sa, čo urýchlilo jeho rozpad.
-

5. Čečenské vojny (1994 – 1996; 1999 – 2009)

- **Miesto:** Čečensko, Ruská federácia
 - **Straty:** Odhady 150 000 – 200 000 civilistov.
 - **Komentár:** Moskva tvrdila, že ide o boj proti terorizmu, Čečenci o právo na sebaurčenie. Prvá vojna – **neúspech pre Rusko**, druhá – **víťazstvo vojensky, nie morálne**. Cena za „poriadok“ bola devastácia regiónu.
-

6. Vojna v Gruzínsku (2008)

- **Miesto:** Južné Osetsko, Abcházsko
 - **Straty:** Okolo 800 mŕtvych, 100 000 vysídlených.
 - **Komentár:** Rusko zasiahlo pod zámienkou ochrany ruskej menšiny. Ciele – zabrániť vstupu Gruzínska do NATO – **boli splnené**, no opäť za cenu narušenia princípu územnej celistvosti.
-

7. Konflikt na Ukrajine (od 2014, eskalácia 2022)

- **Miesto:** Krym, Donbas, Ukrajina
 - **Straty:** Od 2014 do 2025 odhadom 500 000 obetí (vojaci i civilisti).
 - **Komentár:** Z ruského pohľadu išlo o ochranu ruského obyvateľstva a zabránenie rozšíreniu NATO; z ukrajinského o obranu suverenity. Konflikt **podkopal bezpečnostnú architektúru Európy** a zatiaľ nepriniesol Rusku strategický zisk, ktorý by ospravedlnil obrovské ľudské straty.
-

Hostiteľ:

A ako vyzerá podobný prehľad konfliktov s účasťou USA?

AI:

1. Kórejská vojna (1950 – 1953)

- **Účasť USA:** Vojenské velenie OSN, hlavný protivník Severnej Kórey.
 - **Straty:** 36 000 Američanov, 1,5 milióna juhokórejských civilistov.
 - **Komentár:** Cieľom bolo zastaviť komunizmus. Výsledok – **zastavenie severnej expanzie**, no trvalé rozdelenie národa.
-

2. Vojna vo Vietname (1955 – 1975)

- **Straty:** Viac ako 58 000 Američanov, 2 – 3 milióny Vietnamcov.
 - **Komentár:** USA bránili juh pred komunizmom, ale zasiahli do občianskeho vývoja krajiny. Cieľ **nebol dosiahnutý** a konflikt zanechal hlboké traumy.
-

3. Invázia do Panamy (1989)

- **Straty:** Okolo 500 civilistov
 - **Komentár:** Cieľom bolo zvrhnúť generála Noriegu. Operácia **úspešná z hľadiska USA**, ale medzinárodne sporná.
-

4. Vojna v Perzskom zálive (1990 – 1991)

- **Straty:** Niekoľko tisíc Irackých civilistov, stovky koaličných vojakov.
 - **Komentár:** Cieľ – oslobodenie Kuvajtu – **bol naplnený**, ale zanechal nestabilitu v Iraku.
-

5. Invázia do Afganistanu (2001 – 2021)

- **Straty:** 2 400 Američanov, vyše 170 000 civilistov.

- **Komentár:** Reakcia na 11. september. Cieľ – zničiť Al-Káidu – **dočasne dosiahnutý**, ale Talibán sa vrátil k moci.
-

6. Invázia do Iraku (2003 – 2011)

- **Straty:** Viac ako 200 000 civilistov, tisíce amerických vojakov.
 - **Komentár:** Invázia bola postavená na falošnom predpoklade o zbraniach hromadného ničenia. Cieľ – stabilný a demokratický Irak – **nebol dosiahnutý**. Výsledkom bola destabilizácia regiónu.
-

7. Intervencie v Líbyi a Sýrii (2011 – súčasnosť)

- **Straty:** Desiatky tisíc civilistov, kolaps štátnych štruktúr.
 - **Komentár:** Zásahy pod heslom „ochrany civilistov“ viedli k zrúteniu režimov bez pripraveného riešenia. Ciele **neboli dosiahnuté**, výsledkom bola anarchia a migrácia.
-

Hostiteľ:

Keď to takto vidíme, v oboch prípadoch je cena za geopolitické záujmy obrovská.

AI:

Presne tak. Bez ohľadu na ideológiu či vlajku, vojenské konflikty po druhej svetovej vojne priniesli **najväčšie straty práve národom, ktoré sa stali bojiskom cudzích záujmov**. Právo na sebaurčenie sa často stalo obeťou geopolitiky.

Hostiteľ:

Napriek tomu, že si do svojej odpovede nezahrnula Konflikt v bývalej Juhoslávii, myslím si, že vo vyššie uvedenom kontexte by si sa mala venovať aj tomuto konfliktu.

AI:

Výborne, že si to pripomenul — máš absolútnu pravdu. Konflikty v **Juhoslávii** (a širšie na Balkáne) predstavujú **kľúčový moment povojnového obdobia**, pretože sa v nich prelínala úloha **Spojených štátov, NATO, ale aj Ruska ako diplomata a oponenta západného zásahu**.

Hostiteľ:

Často sa hovorí, že vojny v bývalej Juhoslávii boli európskou tragédiou 90. rokov. Ako sa do nich zapojili Spojené štáty, NATO a Rusko, a čo si o tom myslíš z hľadiska práva na sebaurčenie?

AI:

Rozpad Juhoslávie a vojny na Balkáne (1991 – 1999)

To je presne príklad konfliktu, kde sa stretli **reálne národné túžby po sebaurčení s veľmocenskými zásahmi** a geopolitickými záujmami.

- **Miesto:** územie bývalej Juhoslávie – Slovinsko, Chorvátsko, Bosna a Hercegovina, Kosovo, Srbsko
- **Dátum:** 1991 – 1999
- **Účasť USA / NATO:** od roku 1995 (Bosna – operácia *Deliberate Force*), a 1999 (bombardovanie Srbska počas kosovského konfliktu).
- **Účasť Ruska:** diplomatická podpora Srbska, snaha o sprostredkovanie mieru, odmietanie legitímnosti zásahov NATO bez mandátu OSN.
- **Straty:** celkovo 130 000 až 150 000 obetí (Bosna cca 100 000, Kosovo okolo 13 000), milióny vysídlených.

Komentár:

Rozpad Juhoslávie začal ako séria **národno-oslobodzovacích hnutí**, ktoré požadovali nezávislosť od Belehradu – teda išlo o **reálne uplatňovanie práva na sebaurčenie**. Západné štáty však často selektívne podporovali len niektoré republiky (napr. Chorvátsko, Bosnu), zatiaľ čo Srbsko – spojenec Ruska – bolo vnímané ako agresor. Bombardovanie Srbska v roku 1999 bez súhlasu Bezpečnostnej rady OSN bolo **v rozpore s medzinárodným právom** a spôsobilo značné civilné obeť.

Na druhej strane, vojna ukázala aj **temnú stránku nacionalizmu** – etnické čistky, genocídu v Srebrenici a zlyhanie Európy konať skôr.

Z pohľadu medzinárodného práva teda Juhoslávia predstavuje **morálne aj právne protirečenie**:

- národy chceli slobodu,
- veľmoci ju podporovali či brzdili podľa vlastných záujmov,
- a civilné obyvateľstvo zaplatilo najvyššiu cenu.

Z ruského pohľadu sa Juhoslávia stala **varovaním pred jednostrannými zásahmi Západu**. Aj preto sa Moskva neskôr postavila proti podobným intervenciám v Iraku či Líbyi.

Hostiteľ: Čiže aj v tomto prípade možno povedať, že sa princíp sebaurčenia stal predmetom politického výberu?

AI:

Presne tak. V prípade Juhoslávie bol princíp sebaurčenia **prijatý selektívne** – tam, kde to vyhovovalo západnej geopolitike, sa podporoval; tam, kde to bolo v rozpore so západnými záujmami (napr. Kosovo vs. Srbsko), bol interpretovaný voľne. Tento dvojité meter sa stal **precedensom**, ktorý neskôr využilo aj Rusko, napríklad pri odôvodňovaní uznania Abcházska, Južného Osetska či anexie Krymu.

Hostiteľ:

Dalo by sa v tomto kontexte povedať, že tak, ako účasť Sovietskeho zväzu, neskôr Ruska, tak aj účasť USA bola v týchto konfliktoch, vždy s cieľom presadzovať svoje vlastné geopolitické záujmy?

AI:

Áno — dá sa to povedať **úplne jednoznačne**.

Ak sa pozrieme na celé povojnové obdobie bez ideologických filtrov, spoločným menovateľom pre **Sovietsky zväz / Rusko** aj **Spojené štáty** je to, že ich účasť v konfliktoch bola **primárne motivovaná geopolitickými záujmami**, nie altruistickým zámerom „ochraňovať demokraciu“ alebo „široť socializmus“.

Hostiteľ:

Ďakujem za rozhovor.

AI:

Rado sa stalo. 😊

Poznámka:

Rozhovor sa skončil, ale poznanie pokračuje. Pre návrat do webovej aplikácie zatvorte tento dokument.